

CZU: 342.845:342.842(478)

[https://doi.org/10.59295/sum8\(178\)2024_16](https://doi.org/10.59295/sum8(178)2024_16)

EXAMINAREA CONTESTAȚIILOR ELECTORALE

Igor SOROCEANU,*Universitatea de Stat din Moldova*

Provocările și disputele care apar în timpul și după alegeri sunt inevitabile, ducând adesea la depunerea contestațiilor electorale. Contestațiile electorale sunt plângeri oficiale depuse de către candidați, partide politice sau alegători, care susțin că au fost încălcate drepturile electorale sau au avut loc nereguli în procesul electoral. Aceste contestații pot viza diverse aspecte ale alegerilor, de la modul de organizare și desfășurare a votului, până la numărarea voturilor și anunțarea rezultatelor.

Examinarea contestațiilor electorale este, prin urmare, un element foarte important în obținerea integrității și transparenței în alegerile din Republica Moldova. Acesta este un instrument cheie pentru menținerea și consolidarea încrederii publice în sistemul electoral și pentru garantarea faptului că rezultatele alegerilor reflectă cu adevărat voința alegătorilor.

Cuvinte-cheie: *contestație electorală, transparență, instituții abilitate, cadrul legal, concurent electoral, acces la justiție, părți implicate.*

EXAMINATION OF ELECTORAL CONTESTATIONS

Challenges and disputes that arise during and after elections are inevitable, often leading to the filing of electoral challenges. Electoral appeals are official complaints submitted by candidates, political parties or voters, who claim that electoral rights have been violated or irregularities have occurred in the electoral process. These appeals can concern various aspects of the elections, from the way the vote was organized and conducted, to the counting of votes and the announcement of the results.

The examination of electoral appeals is, therefore, a very important element in achieving integrity and transparency in the elections in the Republic of Moldova. This is a key tool for maintaining and strengthening public confidence in the electoral system and for ensuring that election results truly reflect the will of the voters.

Keywords: *electoral appeal, transparency, competent institutions, legal framework, electoral competitor, access to justice, involved parties, etc.*

Introducere

Alegerile reprezintă un fundament esențial al democrației, oferind cetățenilor posibilitatea de a-și alege reprezentanții și de a influența direcția politică a țării. În Republica Moldova, organizarea și desfășurarea alegerilor sunt reglementate de un cadru legal complex, menit să asigure transparența, corectitudinea și legitimitatea procesului electoral. Acest cadru include Codul electoral, diverse hotărâri ale Comisiei Electorale Centrale (CEC) și alte acte normative relevante. Alegerile sunt o ocazie pentru cetățeni de a-și exercita drepturile fundamentale și de a participa activ la viața politică a țării.

Examinarea contestațiilor electorale este esențială pentru menținerea integrității și încrederii în procesul electoral. Acest proces permite identificarea și corectarea eventualelor nereguli și abuzuri, asigurându-se că rezultatele reflectă voința autentică a alegătorilor. De asemenea, oferă o cale legală pentru soluționarea disputelor, prevenind escaladarea tensiunilor politice și sociale. Fără un mecanism eficient de examinare a contestațiilor, democrația riscă să fie subminată de fraude electorale și alte practici ilicite.

Gradul de investigare a problemei la momentul actual, scopul cercetării

La momentul actual, importanța și scopul de elaborare a prezentului demers științific, apare din intenția autorului de a releva în prim-plan rolul și locul contestației electorale. Totodată este și necesitatea stringentă de efectuare a unei analize ample referitor la esența subiectului cercetării.

Materiale utilizate și metode aplicate

În procesul elaborării articolului științific ne-am ghidat de mai multe și diverse metode de cercetare

științifică care au făcut posibilă investigarea corespunzătoare a subiectului titlului, dintre care putem enumera: metoda analizei, metoda sintezei, metoda deducției, metoda sistemică, metoda istorică, precum și metoda comparativă.

Baza teoretico-juridică a demersului științific cuprinde materialul definitiv precum ar fi literatura de specialitate internațională, legislația națională și internațională, precum și unele surse deschise din mediul online – care direct sau indirect, abordează esența și conținutul subiectului supus cercetării.

Rezultatele obținute în baza analizelor științifice efectuate

În Republica Moldova, procedura de examinare a contestațiilor electorale este reglementată de Codul electoral și de hotărârile CEC. Aceasta implică o serie de pași procedurali, de la depunerea contestației până la evaluarea probelor și luarea unei decizii. Instituțiile implicate în acest proces includ CEC, instanțele de judecată și alte autorități relevante, fiecare având roluri și responsabilități specifice.

Examinarea contestațiilor electorale în Republica Moldova este reglementată de un ansamblu de acte normative, care asigură desfășurarea corectă și transparentă a procesului electoral. Printre cele mai importante documente legale se numără: Codul electoral al Republicii Moldova [1] – acesta reprezintă actul normativ fundamental care reglementează organizarea și desfășurarea alegerilor în Republica Moldova, inclusiv procedura de depunere [5, pct.1] și examinare a contestațiilor electorale [4, p. 7]. Codul electoral stipulează drepturile și obligațiile candidaților, partidelor politice și alegătorilor, precum și atribuțiile organelor electorale în gestionarea contestațiilor.

Hotărârile Comisiei Electorale Centrale (CEC) – CEC emite hotărâri care detaliază procedurile de examinare a contestațiilor, oferind ghiduri clare pentru aplicarea legislației electorale. Aceste hotărâri sunt esențiale pentru implementarea corectă și uniformă a prevederilor Codului electoral; Legea privind organizarea și funcționarea instanțelor de judecată – această lege reglementează atribuțiile și competențele instanțelor de judecată în soluționarea contestațiilor electorale. Instanțele de judecată joacă un rol crucial în asigurarea respectării legii și protejarea drepturilor electorale ale cetățenilor.

Cadrul legal privind contestațiile electorale în Republica Moldova este construit pe baza unor principii fundamentale care garantează corectitudinea și legitimitatea procesului electoral. Aceste principii includ:

- *transparența* – procesul electoral trebuie să fie deschis și transparent, astfel încât cetățenii să aibă încredere în integritatea acestuia. Transparența include accesul publicului la informații privind organizarea și desfășurarea alegerilor, precum și modul în care sunt gestionate contestațiile electorale;

- *imparțialitatea* – organele implicate în examinarea contestațiilor electorale trebuie să acționeze în mod imparțial, fără influențe politice sau personale. Aceasta asigură că toate contestațiile sunt tratate echitabil și conform legii;

- *accesul la justiție* – cetățenii trebuie să aibă posibilitatea de a-și exercita drepturile electorale și de a contesta neregulile prin intermediul unui sistem juridic accesibil și eficient. Acest principiu include dreptul de a depune contestații și de a beneficia de o examinare corectă și rapidă a acestora;

- *legalitatea* – toate procedurile electorale trebuie să fie conforme cu legislația națională și internațională aplicabilă. Legalitatea asigură că procesul electoral este desfășurat în conformitate cu normele stabilite și că orice abatere de la aceste norme este sancționată corespunzător.

În Republica Moldova, contestațiile electorale pot fi depuse de către diferite categorii de persoane și entități implicate în procesul electoral. Conform Codului electoral, dreptul de a depune contestații este conferit următoarelor grupuri:

- *candidații electorali* – aceștia sunt persoane sau reprezentanți ai partidelor politice care participă la alegeri [6, p.4]. Ei pot contesta neregulile sau abuzurile observate pe parcursul campaniei electorale, în ziua votării, sau în procesul de numărare a voturilor;

- *partidele politice* – partidele politice care participă în alegeri au dreptul de a depune contestații dacă observă nereguli care ar putea afecta rezultatele electorale sau procesul de votare;

- *alegătorii* – orice cetățean cu drept de vot poate depune o contestație dacă consideră că drepturile sale electorale au fost încălcate sau dacă observă nereguli în procesul de votare;

- *observatorii electorali* – organizațiile care monitorizează procesul electoral pot depune contestații dacă

observă încălcări ale normelor electorale. Observatorii pot fi reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale, ai societății civile, sau ai organismelor internaționale care urmăresc desfășurarea alegerilor.

Codul electoral al Republicii Moldova stipulează termene precise pentru depunerea contestațiilor, pentru a asigura o soluționare promptă și eficientă a acestora. Termenele variază în funcție de tipul contestației și de organul căruia îi este adresată:

- *contestațiile legate de campania electorală* – acestea trebuie depuse în termen de 3 zile de la data la care neregula a fost observată. Campania electorală include toate activitățile de promovare a candidaților și partidelor politice, iar neregulile pot include încălcări ale regulilor de finanțare, publicitate sau organizare de evenimente;

- *contestațiile legate de ziua votării* – acestea trebuie depuse în termen de 24 de ore de la închiderea secțiilor de votare. Aceste contestații pot viza aspecte precum accesul la secțiile de votare, integritatea urnelor de vot, sau corectitudinea procesului de votare;

- *contestațiile privind numărarea voturilor* – acestea trebuie depuse în termen de 48 de ore de la încheierea numărării voturilor. Contestațiile pot viza erori în numărarea voturilor, manipularea buletinelor de vot, sau orice alte nereguli observate în procesul de numărare.

În Republica Moldova, procedura de examinare a contestațiilor electorale este preluată de către anumite instituții care au fiecare un rol clar de jucat pentru a asigura că procedura este condusă într-un mod liber și transparent [1]. Acestea sunt:

- Comisia Electorală Centrală (CEC), organul central responsabil de conducerea alegerilor. CEC examinează contestațiile cu privire la activitatea sa, precum și contestațiile împotriva deciziilor, acțiunilor sau inacțiunilor consiliilor electorale de circumscripție și ale birourilor electorale ale secțiilor de votare;

- Consiliile Electorale de Circumscripție Electorală (CECE I/ CECE II), acestea sunt responsabile cu organizarea alegerilor la nivel de circumscripție. CEC-urile examinează contestațiile legate de activitatea birourilor electorale ale secțiilor de votare din circumscripțiile lor;

- Birourile Electorale ale Secțiilor de Votare (BESV), acestea sunt responsabile de organizarea procesului de votare la nivel de secție de votare și pot primi contestații legate de activitatea lor pe parcursul zilei alegerilor;

- Curtea Supremă de Justiție (CSJ), este ultimul organ în controlul contestațiilor în ceea ce privește deciziile CEC. Deciziile sale sunt definitive și executabile de toți;

- Curțile de Apel, acestea sunt instanțe care pot verifica contestațiile cu privire la deciziile consiliilor electorale de circumscripție și ale birourilor electorale ale secțiilor de votare, înainte ca acestea să fie supuse Curții Supreme de Justiție;

- Inspectoratul General al Poliției (IGP) și alte organizații de aplicare a legii, acestea ar putea fi implicate în investigarea și documentarea neregulilor legale depistate pe parcursul procesului electoral. Aceste organizații sunt extrem de importante pentru asigurarea realizării unui proces electoral echitabil.

Aceste instituții sunt esențiale pentru garantarea unui proces electoral corect, transparent și echitabil în Republica Moldova.

Procesul contestațiilor electorale în Republica Moldova este unul formal, bine organizat în câteva etape majore care sunt proiectate pentru a asigura justiția și transparența. Acest lucru este bine articulat de Codul electoral și de deciziile luate de CEC.

În primul rând, contestațiile sunt înregistrate formal de organul electoral competent, fie de biroul secției de votare, de consiliul de circumscripție sau de CEC. Înregistrarea contestațiilor cuprinde: informații detaliate despre depunător, caracterizarea neregulii și descrierea dovezii, ceea ce face posibilă trasabilitatea și claritatea procesului.

Contestațiile care nu îndeplinesc aceste condiții pot fi respinse, iar depunătorul este informat de motivele respingerii și i se oferă oportunitatea de a corecta contestația sub termenul acordat de lege.

Contestațiile care sunt formal completate sunt supuse unei examinări preliminare pentru a verifica dacă îndeplinesc toate cerințele formale, cum ar fi respectarea termenelor și completitudinea documentelor.

Părțile au dreptul să-și susțină poziția și să răspundă la întrebările instanței de judecată sau ale Comisiei Electorale. Audierile sunt conduse într-o manieră transparentă și echitabilă, oferind tuturor părților oportu-

nitatea de a se exprima.

Informațiile și documentele suplimentare necesare sunt solicitate de către Comisia Electorală Centrală sau de către instanța de judecată de la alte părți interesate relevante și de la alte autorități corespunzătoare pentru clarificarea aspectelor contestate. Ceea ce face posibilă o examinare atentă și detaliată a cazului.

După examinarea completă a contestației, organul electoral sau instanța de judecată deliberază și emite o decizie motivată. Aceasta poate să aprobe, să respingă sau să modifice rezultatul alegerilor disputate. Deciziile sunt făcute publice și comunicate părților, ceea ce contribuie la transparența și responsabilitatea alegerilor.

Publicarea deciziilor este un pas crucial pentru asigurarea transparenței procesului electoral. Acesta oferă informații cu privire la motivele deciziei și acțiunile luate pentru remedierea neregulilor și, în același timp, oferă publicului acces la informațiile relevante, contribuind astfel la menținerea încrederii în integritatea procesului electoral.

În procesul examinării contestațiilor, organele electorale și instanțele de judecată utilizează o metodologie riguroasă pentru analizarea probelor prezentate. Aceasta cuprinde autentificarea probelor, analiza acestora în comparație cu alte dovezi și informații disponibile, și evaluarea efectului neregulilor asupra rezultatului procesului electoral.

Audierile reprezintă un element-cheie al procesului de examinare a contestațiilor. Toate declarațiile și probele aduse în fața ședințelor sunt înregistrate pentru a asigura o înregistrare completă și corectă a procedurilor.

Deciziile care decurg din analiza contestațiilor pot include diverse remedii pentru a corecta neregulile observate. Acestea variază de la anularea voturilor afectate și repetarea scrutinului în secțiunile sau circumscripțiile din care provin, până la sancțiuni care pot fi impuse persoanelor responsabile de comiterea neregulilor.

Procesul de examinare a contestațiilor electorale în Republica Moldova este esențial pentru asigurarea integrității și transparenței alegerilor. În urma examinării contestațiilor, organele competente emit diverse tipuri de decizii, în funcție de natura și gravitatea neregulilor semnalate. Aceste decizii sunt esențiale pentru a proteja drepturile electorale ale cetățenilor și pentru a corecta eventualele nereguli observate.

În primul rând, contestațiile care sunt considerate întemeiate și susținute de dovezi concludente sunt acceptate. În acest caz, organul electoral sau instanța de judecată confirmă existența neregulii și ia măsuri pentru remedierea acesteia. Decizia de acceptare a contestației implică adesea o ajustare a rezultatelor electorale pentru a reflecta voința reală a alegătorilor.

Pe de altă parte, contestațiile care nu sunt susținute de dovezi suficiente sau nu respectă cerințele formale sunt respinse. Decizia de respingere trebuie să fie bine motivată, explicând clar motivele pentru care contestația nu a fost acceptată. Aceasta asigură transparența și echitatea procesului de examinare.

În situațiile în care neregulile constatate au un impact semnificativ asupra rezultatelor alegerilor, organul electoral sau instanța de judecată poate decide modificarea rezultatului electoral. Aceasta poate include invalidarea voturilor afectate sau recalcularea voturilor, asigurând astfel că rezultatele reflectă corect voința alegătorilor.

Deciziile emise de organele electorale pot fi contestate în instanță, oferind părților implicate posibilitatea de a solicita o reexaminare a cazului. Acest drept de apel este esențial pentru asigurarea unui proces echitabil și pentru protejarea drepturilor electorale. Deciziile Comisiei Electorale Centrale pot fi contestate în instanțele de judecată competente, iar deciziile instanțelor de judecată de fond pot fi recuzate la instanțele superioare, cum ar fi Curtea de Apel sau Curtea Supremă de Justiție. Aceste instanțe vor reexamina cazul și vor emite o decizie finală și obligatorie.

Implementarea deciziilor emise în urma examinării contestațiilor este un pas crucial pentru asigurarea integrității procesului electoral. În cazul în care se constată că anumite voturi au fost afectate de nereguli, aceste voturi pot fi invalidate, ceea ce poate duce la ajustarea rezultatelor electorale. Aceasta măsură este necesară pentru a corecta neregulile și pentru a asigura că rezultatele reflectă voința autentică a alegătorilor.

Examinarea contestațiilor electorale în Republica Moldova întâmpină o serie de probleme și provocări care pot afecta eficiența și corectitudinea procesului.

Una dintre principalele probleme este durata procesului de soluționare a contestațiilor. Deși Codul electoral stabilește termene clare pentru depunerea și soluționarea acestora, în practică, termenele sunt adesea depășite din cauza complexității cazurilor și a volumului mare de contestații. Aceste întârzieri pot duce la amânarea validării rezultatelor alegerilor, afectând încrederea publicului în sistemul electoral.

Imparțialitatea organelor implicate reprezintă o altă provocare majoră. Membrii comisiilor electorale și ai instanțelor de judecată trebuie să acționeze fără influențe politice, dar în realitate, presiunile politice pot influența deciziile, subminând credibilitatea procesului de examinare.

Accesul limitat la justiție este o problemă importantă. Costurile ridicate ale proceselor juridice, lipsa de informații despre proceduri și complexitatea juridică pot descuraja cetățenii și candidații să depună contestații [2]. Aceasta afectează protecția drepturilor electorale și poate conduce la nereguli neabordate.

Calitatea probelor prezentate în contestații este esențială pentru soluționarea corectă a acestora. În multe cazuri, probele pot fi insuficiente, neclare sau dificil de verificat, complicând procesul de examinare și ducând la respingerea contestațiilor.

Supravegherea și monitorizarea procesului electoral sunt cruciale pentru identificarea și corectarea neregulilor. Resursele limitate ale organizațiilor de monitorizare, accesul restricționat la informații și lipsa de cooperare din partea autorităților electorale pot submina eficiența supravegherii și pot permite perpetuarea neregulilor.

Pentru a aborda aceste probleme, sunt necesare măsuri concrete. Respectarea strictă a termenelor legale, promovarea imparțialității organelor implicate, simplificarea procedurilor juridice și reducerea costurilor sunt esențiale pentru îmbunătățirea accesului la justiție. De asemenea, standardizarea metodologiilor de colectare și evaluare a probelor și consolidarea supravegherii procesului electoral sunt cruciale pentru asigurarea integrității și transparenței alegerilor.

Concluzie

Conform dispozițiilor aplicabile din Codul electoral și deciziilor luate de Comisia Electorală Centrală, procesul de verificare a contestațiilor este structurat astfel încât să permită un cadru legal și public transparent pentru toți participanții la procesul electoral. Cu toate acestea, există mai multe lacune care trebuie rectificate pentru a face acest proces mai eficient și mai rapid, lipsit de orice neajunsuri. Probleme precum durata contestațiilor, imixtiunea politică a instituțiilor responsabile, accesul restricționat la justiție și calitatea dovezilor aduse sunt printre problemele care duc la subminarea integrității procesului de examinare a contestațiilor.

Recomandările pentru îmbunătățirea procesului de investigare a contestațiilor includ respectarea strictă a termenelor limită impuse de lege, asigurarea independenței și imparțialității corpului electoral, simplificarea procesului legal și reducerea costurilor acestuia, precum și standardizarea tehnicilor de colectare și evaluare a probelor. De asemenea, consolidarea supravegherii procesului electoral și asigurarea cooperării eficiente între toate instituțiile implicate sunt esențiale pentru asigurarea unui proces electoral echitabil și transparent.

Examinarea contestațiilor electorale este o caracteristică a unui sistem democratic eficient, care protejează drepturile electorale ale cetățenilor și asigură un proces de alegeri liber și transparent. Adoptarea unor măsuri concrete de depășire a provocărilor în acest sens va fi de mare ajutor în consolidarea democrației și în creșterea încrederii publice în procesul electoral din Republica Moldova.

Referințe:

1. *Codul electoral al Republicii Moldova nr.325 din 08.12.2022 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 426-427 din 23.12.2022, în vigoare conform ultimelor modificări și ajustări din 25.01.2024 (Legea nr.1 din 18.01.2024).*
2. *Codul de procedura penală al Republicii Moldova nr.122 din 14.03.2003 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.248-251 din 05.11.2013, în vigoare conform ultimelor modificări și ajustări din 07.09.2024.*
3. Ciocan Iurie, *Manualul membrului Consiliului Electoral de Circumscripție în contextul alegerilor parlamentare din 30 noiembrie 2014*, Chișinău, Editura: Comisia Electorală Centrală, numărul total de pagini: 84, 2014.
4. *Planul de activitate al Comisiei Electorale Centrale pentru anul 2024 în conformitate cu activitățile prevăzute în Programul strategic al Comisiei Electorale Centrale pentru anii 2024-2026, aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr.2400 din 28 martie 2024, numărul total de pagini: 17, 2024.*

5. *Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr.1128 din 18.07.2023 pentru aprobarea Regulamentului privind procedura de examinare a contestațiilor în perioada electorală // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 287-290 din 03.08.2024.*
6. *Raportul interimar al Oficiului pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului al OSCE, Misiunea Restrânsă de Observare a Alegerilor Prezidențiale 27 octombrie – 10 noiembrie 2009, România, numărul total de pagini: 9, 2009.*
7. *Document al OSCE despre observarea internațională a alegerilor și contestațiile electorale.* <https://www.osce.org/files/f/documents/2/c/78452.pdf>
8. *Declarația privind constatările și concluziile preliminare pentru al doilea tur de scrutin la Alegeri Locale Generale din 5 și 19 noiembrie 2023 în Republica Moldova, ENEMO Misiunea Internațională de Observare a Alegerilor.* <https://enemo.org/storage/uploads/ZUo7oJnpR0awwv3DItO3FPYfcZ0yDHbVtJPEV0d7.pdf>

Date despre autor:

Igor SOROCEANU, formator în domeniul electoral, Instituția Publică „Centrul de instruire continuă în domeniul electoral” (CICDE) al Comisiei Electorale Centrale (CEC), masterand la Programul de master „Formarea formatorilor”, Facultatea psihologie, științe ale educației, sociologie și asistență socială, Universitatea de Stat din Moldova.

ORCID: 0000-0002-8719-0454

E-mail: soroceanuuigor@gmail.com

Prezentat la 30.09.2024